

**Co-funded by
the European Union**

AKTIVUJÍCÍ SCÉNÁŘ HODINY
vypracovaný v rámci projektu
„INOVACE V ŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ“

TÉMA:

**Pravda nebo názor? Jak rozlišit informaci od komentáře
(Rozvoj dovedností analýzy informačních a publicistických textů)**

1. Cíle hodiny

Žák:

- rozumí rozdíl mezi faktem (informací) a názorem (komentářem),
- dokáže v textu určit faktografické a subjektivní prvky,
- zná znaky kvalitního, seriózního informačního materiálu,
- ví, že komentáře v médiích odrážejí pohled autora, nikoli objektivní pravdu,
- učí se kriticky analyzovat texty, porovnávat různé zdroje a formy sdělení.

2. Cílová skupina

Žáci základní školy

3. Vyučovací metody

- Brainstorming
- Mini-přednáška s příklady
- Skupinová práce – analýza textů
- Řízená diskuse
- Individuální reflexe

**Co-funded by
the European Union**

4.

Výukové pomůcky / zdroje

- Tabule / projektor / flipchart
- Sada krátkých textů:
 - 2–3 informační materiály (např. krátké zprávy o události)
 - 2–3 komentáře / fejetony / příspěvky na sociálních sítích k témuž tématu
- Pracovní listy: tabulka „Fakt nebo názor?“
- Barevné fixy (k označování částí textu)
- Fact-checkingové a vzdělávací weby:
 - Polsko: <https://demagog.org.pl>
 - Česko: <https://demagog.cz>, <https://manipulatori.cz>
 - Slovensko: <https://demagog.sk>
 - Ukrajina: <https://www.stopfake.org/en/news/>
 - EU: <https://edmo.eu>, <https://euvsdisinfo.eu>

5. Průběh hodiny (45 min)

1. Úvod – je každá zpráva faktem? (5–7 min)

1. Brainstorming (1–2 min)

- Učitel napíše na tabuli dvě slova: FAKT a NÁZOR.
- Žáci uvádějí své první asociace s těmito pojmy (např. „pravda“, „data“, „názor“, „emoce“, „komentář“).
- Všechny odpovědi se zapisují – ukazuje to, že žáci už mají základní vědomosti a intuici k danému tématu.

2. Navádějící otázky (2–3 min)

- Je každá zpráva na internetu pravdivá?
- Může být komentář známé osoby na sociálních sítích faktem?
- Je „moje oblíbená kapela je nejlepší na světě“ fakt nebo názor?
- Proč mohou dvě osoby psát o téže události úplně odlišně?
- Směšují se někdy ve zprávách fakta s názory? Jak to působí na příjemce?

3. Doplnění učitele – rozšířené věcné informace (3–4 min)

- **Fakt:**
 - Je to informace v souladu se skutečností, kterou lze ověřit a potvrdit ve věrohodných zdrojích.
 - Fakt nezávisí na emocích či přesvědčeních autora – zůstává pravdivý bez ohledu na to, kdo jej popisuje.
 - Fakta jsou základem seriózních zpráv, ale i ta mohou být podána zavádějícím způsobem, např. vytržením z kontextu.
- **Názor:**

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

Co-funded by the European Union

- Je to něčí pohled, interpretace nebo hodnocení události či jevu.
- Názor může vycházet z faktů, ale je subjektivní a může se u různých osob lišit.
- Autor názoru často používá emocionální jazyk (např. „skandální rozhodnutí“, „nejlepší film v historii“), který ovlivňuje naše pocity, ale nedokazuje pravdivost tvrzení.
- **Proč je snadné se splést?**
 - V médiích se fakta a názory často mísí – v jednom článku lze nalézt jak číselné údaje (fakta), tak komentáře novináře (názory).
 - Sociální sítě ještě více posilují emoce – komentář celebrity nebo známého může působit jako pravda, protože jej napsal někdo „známý“ nebo „blízký“.
 - Fake news bývají často postaveny tak, aby vypadaly jako fakta, ačkoli jde pouze o názory nebo manipulaci.

4. Závěr pro žáky

- Každý z nás denně přijímá stovky informací, ale ne všechny jsou fakty.
- Pokud se naučíme rozlišovat to, co je ověřitelné a pravdivé, od hodnocení a komentářů, lépe porozumíme světu a budeme odolnější vůči manipulaci.

2. Mini-přednáška: Jak rozpoznat fakt a názor? (10 min)

Vzdělávací cíl

- Naučit žáky vědomě rozlišovat objektivní informaci od subjektivního hodnocení v médiích a na internetu.
- Uvědomit si, že názory nejsou špatné, ale nesmějí být považovány za fakta.
- Ukázat, jak fake news často spojují fakta s názory, aby ovlivnily příjemce.

1. Co je fakt? (3–4 min)

- **Definice:**

Fakt je událost nebo informace v souladu se skutečností, kterou lze ověřit a potvrdit v několika nezávislých, důvěryhodných zdrojích.
- **Znaky faktu:**
 - lze jej ověřit (např. v reportech, statistikách, oficiálních dokumentech),
 - opírá se o data, čísla, citace, události, pozorování,
 - je nezávislý na osobě, která jej uvádí – pokud je něco faktem, zůstává jím bez ohledu na autora textu.
- **Příklady:**
 - „V roce 2022 žilo ve Varšavě přibližně 1,8 milionu lidí.“

Co-funded by the European Union

- „Včera ve 14:00 se konalo zasedání městské rady.“
(Učitel může uvést další 2–3 krátká fakta a vyzvat žáky, aby navrhli, jak je lze ověřit.)

2. Co je názor? (3–4 min)

- **Definice:**
Názor je subjektivní výrok, hodnocení nebo interpretace faktu, který odráží pohled autora, nikoli objektivní skutečnost.
- **Znaky názoru:**
 - obsahuje emocionální jazyk, hodnotící slova („dobrý“, „špatný“, „skandální“, „nespravedlivý“),
 - opírá se o přesvědčení autora, ne vždy doložené důkazy,
 - může se lišit mezi osobami, i když se týká téže události.
- **Příklady:**
 - „Varšava je nejkrásnější město v Polsku.“
 - „Rozhodnutí městské rady bylo skandální a škodlivé pro obyvatele.“
(Učitel může požádat žáky, aby uvedli vlastní příklady názorů na libovolné téma – např. „nejlepší film“, „nejlepší sportovní tým“.)

3. Proč je důležité rozlišovat fakta od názorů? (2–3 min)

- Fakta pomáhají pochopit, co se skutečně stalo, a budovat znalosti o světě na základě ověřitelných informací.
- Názory ukazují různé pohledy, ale nelze je považovat za objektivní pravdu – jsou osobním pohledem autora.
- Fake news často míchají fakta s názory, aby:
 - působily dojem pravdy („na faktech“) a získaly důvěryhodnost,
 - manipulovaly emocemi příjemce, vyvolávaly rozhořčení, hněv či nadšení,
 - ovlivňovaly rozhodnutí či přesvědčení lidí bez podání seriózních dat.
- **Příklad manipulace:**
 - Fakt: „Ve městě vznikl nový park o rozloze 5 hektarů.“
 - Názor-manipulace: „Nový park je další důkaz neschopnosti vedení – místo parků jsou potřeba parkoviště!“
(Tento příklad lze rozebrat před třídou, otázka: „Co je fakt a co názor?“)

4. Pokyny pro žáky – jak rozpoznat fakt a názor?

Co-funded by the European Union

- Polož si otázky:
 - Lze tuto informaci ověřit v jiných zdrojích?
 - Jsou ve větě emocionální slova nebo hodnocení?
 - Mohla být tato událost zdokumentována (např. fotografie, zpráva, citace)?
 - Uvádí autor důkazy, nebo pouze svůj názor?
- Pokud odpověď zní „nelze ověřit“ nebo „jde jen o hodnocení“, pravděpodobně jde o názor, nikoli fakt.

Návrh mini-cvičení během přednášky (1–2 min)

Učitel promítne 3 příklady vět a požádá o rychlé zvednutí ruky: „fakt“ nebo „názor“.

- „V Polsku v roce 2023 žilo asi 38 milionů obyvatel.“ (fakt)
- „Polsko je nejkrásnější země v Evropě.“ (názor)
- „Včera v centru města otevřeli nové obchodní centrum – to je další zbytečná investice.“
(první část – fakt, druhá – názor)

To ukazuje, že někdy lze v jedné větě najít fakt i názor, proto je třeba být pozorným čtenářem.

3. Skupinové cvičení – „Fakt nebo názor?“ (15–20 min)

Cíl cvičení

- Uvědomit žákům, že v mnoha informačních textech se fakta a názory mísí, což může ztěžovat objektivní hodnocení situace.
- Rozvíjet dovednost kritické analýzy textů, rozlišování toho, co je ověřitelná informace, a co je komentář či hodnocení autora.
- Procvičit schopnost argumentovat vlastní stanovisko, nikoli jen tipovat.

Průběh cvičení – krok za krokem

1. **Rozdělení do skupin:** třída se rozdělí na 3–5 týmů po 3–4 žácích.
2. **Rozdání materiálů:** každá skupina obdrží 2 krátké texty na stejné téma:
 - **Text A – informační poznámka**
(např. „Včera ve Varšavě otevřeli nový městský park. Investice stála 3 miliony PLN a trvala 12 měsíců. Park má rozlohu 5 ha a je přístupný obyvatelům denně od 6:00 do 22:00.“)

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

- **Text B – komentář/názor**
(např. „Další nesmyslná investice! Obyvatelé potřebují parkoviště, a ne parky, které jen generují náklady na údržbu. Vedení se opět neptá občanů na názor.“)
- 3. **Instrukce pro skupiny:**
 - Podtrhněte v každém textu fakta (ověřitelné informace).
 - Podtrhněte názory (subjektivní hodnocení, emocionální jazyk).
 - Pokud se v jedné větě vyskytuje fakt i názor – vyznačte obě části.
 - Vyplňte tabulku:

Úryvek textu

Fakt nebo názor?

Jak to lze ověřit?

- 4. **Čas práce:** 8–10 minut.
- 5. **Prezentace závěrů:** každá skupina představí svou analýzu (2–3 min).
 - Učitel zapisuje na tabuli nejčastější obtíže, např.:
 - Názory uvedené jako fakta („všichni vědí, že...“, „je samozřejmé, že...“).
 - Fakta nepodložená zdrojem („utrátili obrovské peníze“ – bez konkrétní částky).
 - Míchání faktů s emocemi v jedné větě.

Co-funded by
the European Union

Příklady sad textů pro cvičení

- **Sada 1: Městská investice**
 - Text A: „Včera ve Varšavě otevřeli nový městský park. Investice stála 3 miliony PLN a trvala 12 měsíců.“
 - Text B: „Další nesmyslná investice – místo parků měli postavit parkoviště!“
- **Sada 2: Sportovní událost**
 - Text A: „V neděli se odehrál fotbalový zápas mezi týmem X a Y. Konečný výsledek byl 3:2 pro tým X.“
 - Text B: „To bylo nejhorší rozhodnutí rozhodčího v historii – jednoznačně nadřžoval týmu X!“
- **Sada 3: Nový zákon**
 - Text A: „Sejm schválil zákon zvyšující minimální mzdu o 500 PLN měsíčně od ledna příštího roku.“
 - Text B: „Tento zákon zničí ekonomiku – politici nemají ponětí, co dělají!“

Prohlubující otázky k diskuzi po cvičení

- Které úryvky byly nejtěžší k posouzení – fakt nebo názor? Proč?
- Jsou názory vždy špatné? Mohou být užitečné, pokud jsou jasně oddělené od faktů?
- Jak lze ověřit, zda je informace faktem? (např. jiné zdroje, zprávy, dokumenty, citace).
- Jak mohou fake news využívat míchání faktů a názorů k manipulaci příjemci?

Možnosti rozšíření cvičení

- **Pokročilá verze:** přidat texty obsahující jemné manipulace, např. titulky se skrytým názorem („Kontroverzní rozhodnutí vlády – další rána pro občany“), aby bylo vidět těžší případy analýzy.
- **Tvorba neutrálních verzí textů:** žáci mají přeformulovat názor tak, aby sdělení bylo pouze faktografické.
- **Domácí úkol:** vyhledat na internetu jeden článek, ve kterém autor spojuje fakta a názory, a označit je v textu.

4. Diskuse: Jsou názory v médiích potřebné? (8–10 min)

Cíl diskuse

- Pomoci žákům pochopit roli názorů v mediálním sdělení – jak pozitivní (různorodost pohledů), tak negativní (riziko manipulace).
- Uvědomit si, že ne každý názor je seriózní nebo objektivní.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

Co-funded by the European Union

- Ukázat, že schopnost oddělovat fakta od komentářů chrání před chybnými rozhodnutími a dezinformacemi.

1. Úvod (1–2 min)

Učitel říká:

„Každý den čteme články, posloucháme zprávy, sledujeme komentáře v televizi nebo na sociálních sítích. Někdy jde o suchá fakta, jindy o názory expertů nebo běžných uživatelů internetu. Pojďme se zamyslet, zda jsou názory v médiích vůbec potřebné a jak ovlivňují naše vnímání světa.“

2. Otázky k diskusi (rozšířený seznam)

- Lze popsat událost úplně bez vlastního názoru?
 - Měl by být novinář zcela objektivní, nebo může vyjadřovat emoce?
 - Stačil by k pochopení čistý fakt bez komentáře?
- Jsou komentáře expertů vždy objektivní?
 - Může se expert mylit nebo být zaujatý?
 - Jak poznat, kdy expert říká fakt a kdy svůj výklad?
- Proč si někdy pletíme názory s fakty?
 - Může způsob psaní (emoční jazyk, chybějící zdroje) klamat?
 - Dělá popularita autora (celebrita, influencer, známá značka) jeho názor pro nás věrohodnějším?
- Jaká rizika přináší považování názorů za fakta?
 - Může to vést k chybným rozhodnutím (např. politickým, zdravotním, finančním)?
 - Mohou být fake news přesvědčivější, když jsou podány jako názory známých osob?
- Jak lze ověřit, zda jde o fakt?
 - Najdeme tuto informaci v oficiálních zdrojích, zprávách, statistikách?
 - Informuje o tom více než jedno důvěryhodné médium?
 - Opírá se věta o důkazy, nebo jen o emoce?
- (volitelně) Pomáhají nám názory v médiích lépe porozumět světu, nebo spíše vytvářejí zmatek?

3. Příklady k diskusi (volitelně – lze promítnout nebo přečíst)

- **Příklad 1 – Fakt:** „Ve městě vznikl nový park o rozloze 5 hektarů.“
- **Příklad 2 – Názor:** „Nový park je plýtvání penězi daňových poplatníků.“

Co-funded by the European Union

- **Příklad 3 – Smíšené:** „Nový park o rozloze 5 hektarů je další důkaz, že vedení nenaslouchá občanům.“

Otázka pro žáky: „Která věta je faktem, která názorem? Jak se může změnit náš pohled, pokud budeme názor považovat za fakt?“

4. Pokyny pro učitele

- Povzbuzujte žáky, aby uváděli příklady ze života – např. zprávy ze sociálních sítí, které nedávno četli.
- Pokud se objeví kontroverzní témata (např. politika, náboženství), připomeňte, že cvičíte analýzu formy textu, nikoli hodnocení konkrétních názorů.
- Pokud se diskuse stane emotivní, vraťte se k otázce: „Je to fakt, nebo názor? Jak to lze ověřit?“
- V případě potřeby zapisujte odpovědi na tabuli ve dvou sloupcích:
 - „Pozitivní stránky názorů“
 - „Rizika, když si pletíme názory s fakty“.

5. Shrnutí a reflexe (7 min)

Žáci dokončí věty:

- „Dnes jsem pochopil/a, že fakt je...“
- „Nejtěžší je rozlišit názor od faktu, když...“
- „Odted, když budu číst zprávy, budu ověřovat...“

Na tabuli vznikne společný seznam: „**Jak rozlišit fakt od názoru?**“

(např. ověřuji zdroj, hledám data, vyhýbám se emocionálním hodnocením, porovnávám informace ve více médiích).

Učitel zdůrazní, že **vědomý příjemce informací** dokáže oddělit to, co je ověřitelné, od toho, co je pouze interpretací někoho jiného.

- Názory jsou potřebné, protože ukazují různé pohledy, pomáhají porozumět emocím lidí a vést veřejnou debatu.
- Ale rozhodnutí, zejména ta důležitá (např. volby, zdraví, bezpečnost), by se měla opírat o fakta, nikoli o cizí přesvědčení či emotivní komentáře.

Klíčové zásady:

1. Odděluj fakta od názorů.
2. Ověřuj, zda je názor podložen důkazy.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

3. Pamatuj, že i odborníci se mohou mýlit nebo být zaujatí.

6. Slovník pojmů

Pojem	Definice
Fakt	Ověřitelná informace, v souladu se skutečností, potvrzená důvěryhodnými zdroji.
Názor	Subjektivní výrok, interpretace nebo hodnocení události, závislé na autorovi.
Komentář	Výpověď (písemná nebo ústní), ve které autor představuje svůj vlastní názor na fakt.
Objektivita	Představování událostí bez vlastních hodnocení, emocí a předsudků, výhradně na základě faktů.
Zaujatost	Podávání informací způsobem, který zvýhodňuje jednu stranu sporu, bez zachování neutrality.
Manipulace	Úmyslné spojování faktů s názory nebo vynechávání části informací za účelem ovlivnění příjemce.

7. Metodický průvodce pro učitele – rozšířená verze

1. Příprava hodiny

- **Výběr materiálů:**
 - Volte tematicky bezpečné texty, které nevyvolávají silné lokální politické emoce nebo se netýkají aktuálních sporů ve státě či škole.
 - Dobře fungují materiály týkající se např. sportovních událostí, městských investic, kultury, vědy, přírody, technologií.
 - Pokud chcete využít politické materiály, použijte historické nebo zahraniční příklady, abyste zachovali neutralitu a předešli zbytečnému napětí.
- **Různorodé formáty:**
 - Připravte informační texty, publicistické komentáře, novinové titulky, krátké příspěvky ze sociálních sítí.
 - Do cvičení je vhodné přidat i smíšené příklady, kde fakt a názor vystupují v jedné větě – to učí žáky pozornosti.

2. Úvod a udržení zájmu

- Začněte hodinu otázkou: „Je každá zpráva na internetu faktem?“, aby vzbudila zvědavost.

Co-funded by the European Union

- Můžete použít krátkou rozcvičkovou hru: přečtete 3 věty a požádejte o rychlé určení faktu nebo názoru (např. zvednutím kartiček dvou barev).
- Povzbuzujte žáky, aby uváděli příklady ze svého života (např. názory z komentářů na sociálních sítích), ale nehodnoťte jejich obsah – soustřeďte se na formu.

3. Moderování diskuse

- Vždy klad'te prohlubující otázky:
 - „Proč si myslíš, že je to fakt/názor?“
 - „Jak to lze ověřit?“
 - „Lze to samé říct neutrálním jazykem?“
- Pokud mají žáci protichůdné názory, zdůrazněte, že je to normální, protože názory jsou subjektivní.
- Ukažte, že hranice mezi faktem a názorem může být obtížně uchopitelná, zvláště když je text emocionální nebo selektivní.

4. Vytvoření bezpečné atmosféry

- Od začátku hodiny nastavte pravidla:
 - Nehodnotíme cizí názory,
 - Nepoužíváme hodinu k politickým diskusím nebo osobním sporům,
 - Respektujeme všechny odpovědi – důležitá je argumentace, ne „kdo má pravdu“.
- Pokud se objeví napětí (např. různé názory ve třídě), přerušte debatu a vraťte se k analýze **formy sdělení, nikoli obsahu**.

5. Aktivní metody práce

- Povzbuzujte skupinovou práci – společná analýza umožňuje porovnat způsoby chápání textu různými žáky.
- Používejte tabulky, barevné fixy, podtrhávání, aby žáci vizuálně oddělovali fakta od názorů.
- Můžete požádat žáky, aby vytvořili vlastní novinový titulek a k němu i názor ke stejné události – cvičení ukazuje, jak snadno lze změnit tón sdělení.

6. Výchovný cíl hodiny

Co-funded by the European Union

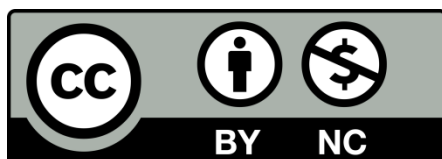
- **Rozvoj kritického čtení** – žáci se učí klást otázky, ověřovat zdroje a nepovažovat každou informaci za pravdu.
- **Odpovědné využívání médií** – pochopení, že názory mohou ovlivňovat emoce a rozhodnutí, ale seriózní volby je třeba stavět na faktech.
- **Budování postoje otevřenosti** k různým pohledům, ale zároveň hledání důkazů pro pravdivost informací.

7. Návrhy na rozšíření hodiny

- **Třídní plakát:** „5 otázek, které si položit, abych rozlišil fakt od názoru“.
- **Domácí úkol:** vyhledat na internetu jeden článek a označit v něm fakta a názory.
- **Třídní debata:** „Měla by média podávat výhradně fakta, bez komentářů?“
- **Srovnávací cvičení:** analýza téže události ve dvou různých médiích – které prvky jsou fakty a které komentáři?

8. Vzdělávací a fact-checkingové zdroje

- **European Digital Media Observatory (EDMO)**
<https://edmo.eu> – zprávy o dezinformacích, vzdělávací materiály.
- **EUvsDisinfo – European External Action Service**
<https://euvsdisinfo.eu> – příklady fake news a analýzy manipulací s fakty.
- **UNESCO – Media and Information Literacy Curriculum for Teachers**
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000192971> – moduly o rozpoznávání faktů a názorů.
- **Demagog.org.pl (Polsko)**
<https://demagog.org.pl> – ověřování výroků politiků, analýza faktů a názorů.
- **Demagog.cz (Česko)**
<https://demagog.cz> – analýza faktů a názorů v českém veřejném prostoru.
- **Demagog.sk (Slovensko)**
<https://demagog.sk> – příklady falešných názorů v veřejné debatě.
- **Manipulátoři.cz (Česko)**
<https://manipulatori.cz> – vzdělávání o rozlišování faktů od komentářů.
- **StopFake.org (Ukrajina)**
<https://www.stopfake.org/en/news/> – příklady míchání faktů a názorů ve fake news.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií